

**ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ ОЛИЙ ВА ЎРТА
МАХСУС ТАЪЛИМ ВАЗИРЛИГИ**

ФАРҒОНА ПОЛИТЕХНИКА ИНСТИТУТИ

МЕХАНИКА ФАКУЛТЕТИ

**ЕР УСТИ ТРАНСПОРТ ТИЗИМЛАРИ ВА
ЭКСПЛУАТАЦИЯСИ КАФЕДРАСИ**

“Автомобиллар сервис асослари “

фанидан

МАЪРУЗАЛАР МАТНИ

5521200 "Транспорт воситаларини ишлатиш ва таъмирлаш (ТВИТ)"

йўналиши бакалаврлари учун

Тузувчи: И.Икромов

Фарғона 2013

1-МАЪРУЗА.

КИРИШ. АВТОСЕРВИС АСОСЛАРИ ФАНИНИНГ МОҲИЯТИ.

1.Автосервис тўғрисида тушунча ва уни иқтисодий-ижтимоий аҳамияти.

2.Хизмат турлари.

3.Мамлакатимизда автосервиснинг пайдо бўлиши ва ривожланиши тарихи ва хусусиятлари.

Автомобиллар сервис (автосервис) автомобилларга ҳар жиҳатли, ҳаммабоп усулда техник ва тижорий хизмат кўрсатувчи иқтисодий соҳадир. “Сервис” ингилизча “service” сўзи бўлиб, хизмат, аҳолига хизмат кўрсатиш маъносини билдиради.

Ҳозирги замон инсоният турмуши ва маданиятининг муҳим техник воситаларидан бири автомобиллардир. Автомобилларнинг давлатлар иқтисодиёти, маданиятини ривожлантиришдаги, хавфсизлигини таъминлашдаги ва аҳолини транспортга бўлган талабини қондиришдаги аҳамияти бекиёсдир.

Автомобиллар эса ўз навбатида махсус хизматга, автосервис хизматига мухтождирлар. Автосервис хизматига автомобил транспортининг ажралмас қисми сифатида қаралиши ва ривожланиши, айниқса мақсадга мувофиқдир. Чунончи, автосервис хизматининг бош мақсади ва аҳамияти ҳам мамлакат автомобиллари, автомобил транспортини қайси мулк шаклида бўлишидан қатъий назар, бетўхтов, хавфсиз, тежамкор ва ишончли ишлашини таъминлашдир. Деярли ҳар куни автосервис хизматисиз биронта автомобил ўз вазифасини бажара олмайди, ишга чиқувчи автомобилларни ёнилги-мой билан таъминлаш, уларни бутлаш (комплектлаш), ювиш-тозалаш ва синчиклаб кўриқдан ўтказиш талаб этилади. Техник хизмат ва ремонт ишларини талаб этувчи автомобилларга эса махсус профилактик ва ремонт-таъмирлаш ишлари ўтказилади. **Умуман, автомобилларга сервис хизмати сифатида ўтказиладиган ишлар уч қисмдан, яъни техник хизмат, тижорий ва информацион хизмат ишларидан иборатдир.** Шу нуқтаи назардан техник хизмат ишлари дейилганда автомобил, унинг агрегатлари, деталлари ва қисмлари техник ҳолатини созлаш ростлаш ва тиклаш-таъмирлаш билан боғлиқ бўлган ишлар жамланмаси кўзда тутилади.

АВТОСЕРВИС КОРХОНАЛАРИ ВА УЛАРНИНГ ТАЪРИФИ

- 1.Автосервис корхоналарининг турлари ва турланиш мезонлари.
- 2.Автомобил марказлар, автосалонлар, автомобилларга ТХ кўрсатиш станциялари, дилер станциялари ва автоустахоналар.
- 3.Автосервис корхоналарини асосий техник-иқтисодий кўрсаткичлари.

Табиийки, автосервис хизматининг асосий қисмини махсус автосервис корхоналари кўрсатадилар. Улардан ташқари бу хизматни асосий ишлаб чиқариш фаолияти бошқа, турли соҳа бўлган корхоналар (масалан, юк ва йўловчилар ташувчи автотранспорт корхоналари) ҳам бажарадилар. Лекин уларнинг улуши кўрсатилган умумий хизмат ҳажмида жуда оз, фақат бир неча фоизгина ташкил этади. Шунинг учун бундай корхоналарга батафсил тўхтаб ўтмаймиз.

Автомобилларга техник хизмат кўрсатувчи станциялар (АТХКС).

Автосервис хизматини бажарувчи асосий ва энг кўп тарқалган корхоналаридир. Замонавий АТХКСлари янги ва ишлатилган автомобиллар, эҳтиёт қисмлар ва автомобил материаллари билан савдо қилиш, автомобилларга турли хилдаги техник хизматлар кўрсатиш, агрегатлар, деталларни таъмирлаш, ишдан чиққанларини алмаштириш, автоавариялар натижасида шикастланган автомобиллар ва улар кузовларининг ишлаш қобилиятини тиклаш ишлари билан шуғулланадилар.

Шунингдек, мижозлар автомобилларга, уларнинг мурожатларига асосан кўчаларда, йўللarda , автомобиллар турар ва сақлаш жойларида техник ёрдам кўрсатиш, мижозларга автомобилни техник эксплуатация қилиш тўғрисида консультация, маслаҳат бериш, уларни автосервис ахбороти билан таъминлаш каби хизматлар ҳам АТХКС вазифаларига киради.

АВТОСЕРВИС ХИЗМАТЛАРИ СИФАТИГА ҚЎЙИЛАДИГАН ТАЛАБЛАР ВА УЛАРНИ БЕЛГИЛОВЧИ ҲУЖЖАТЛАР.

Автосервис хизматлари сифати тўғрисида тушунчалар.

Хизматлар сифатларини кафолатловчи Давлат ва тармоқ стандартлари.

Корхоналарнинг сифат стандартларини таъминлашга йўналтирилган чоратадбирлари.

Хизмат ва махсулотларни сертификациялаш.

Маълумки, бозор иқтисодиёти шароитида рақобатга чидаш ва унда мувоффақиятли кураш олиб биришнинг асосий шартларидан бири бозорга қўйилган товарни (молни) ёки хизматни юқори сифатли бўлиши ва бунга бериладиган кафолатлардир. Автосервис хизмати ҳам бу қоидадан мустасно эмас, чунки миждозлар автомобилларига кўрсатилаётган хизматларнинг сифати хизмат кўрсатувчиларни бозордаги, тадбиркорликдаги мувоффақиятлари гаровидир. Хизмат кўрсатиш соҳасида, жумладан автосервис хизматида ҳам, сифат икки қисмдан, яъни автомобилда бажарилган ишларнинг сифати ва автомобиллар эгалари миждозларга қилинадиган муомила маданияти ва қулайликлардан иборатдир. Масалан, “ЎзДЭУАвто К” корпорацияси автосервисни қуйидагича таъмирлайди:

“Сервис - бу сифат бўлиб, миждозлар талабларини тўла қондиришга йўналтирилган турли мумкин бўлган қулайликлардир” ёки “... энг муҳим вазифа миждоз автомобили энг яхши хусусиятларга эга бўлиш учун нималар қилмоқни аниқлашдир”. Бу сатрлар автомобилларда бажариладиган ишларнинг сифати қатори улар эгаларига кўрсатиладиган турли қулайликлар ва хизматларни муҳимлиги сервис нуқтаи назаридан таъкидланади. Шу нарсани айтиш лозимки, яқин ўтмишимизда, бизнинг сервисимиз автомобилларга хизмат кўрсатишда маълум бир даражадаги, гарчи юқори бўлмасада, сифатни таъминлаб келган бўлса-да, улар эгалари-миждозлар эҳтиёжлари бутунлай тан олинмаган, улар учун хатто оддий қулайликлар яратилмаган, керакли маълумотлар берилмаган. Ҳозирги пайтда бу соҳадаги ахвол аста тузатилиб келиняпти, аммо у талаблар даражасидан хали йироқ, ўтмишнинг ярамас иллатлари барҳам топгани йўқ. Автомобилларда техник хизмат ёки ремонт (таъмирлаш) миқёсида бажариладиган ишлар фақат шундай -ҳолатларда сифатли деб тан олинади-ки, қачонки ўша ишлар техник хужжатларда кўрсатилган технологик тартибда, техник талаблар ва шартларга риоя қилган ҳолдагина бажарилса. Масалан, автомобил мотори блоки каллагини қотиришни алюминий қотишмасидан бўлган блокларда совуқ ҳолда бўлганларида бажарилса, чўян қотишмасидан таёрланган блокларда иссиқ ҳолатларида қотирилади, (бу техник шарт), қотиришни ўртадаги шпилькадан бошлаб шахмат усулида тортилади(бу технологик талаб), тортиш кучи, моментли ГАЗ-53 мотори учун 67-72 Нм, Зил-130- 70-90 Нм ва ГАЗ-24 моторлари учун 73-78 Нм бўлиши (бу техник талаб). Хўш, ТХ ва ремонт (таъмирлаш) ишларини бажараётган ишчини бу талаблардан хабари борми?, шу талаблар даражасида иш бажара оладими?, бунга шароит борми?, Ниҳоят, буни ким назорат қилади?, ким, унга кафолат беради? Шунга ўхшаш саволлар жуда кўп, яна маълум даражадаги меҳнат унумдорлигини таъмирлаш талаб этилади. Шунинг учун ҳам юқорида келтирилган талабларга риоя қилиш ва бир вақтнинг ўзида бажарилаётган ишларнинг юқори унумдорлигини таъмирлаш жуда мураккаб масала бўлиб кўпдан-кўп омилларга боғлиқ бўлганлиги сабабли сифат муаммосини ечиш осон бўлмайди. Ҳар бир соҳадаги каби автосервис хизмат кўрсатишда ҳам сифат муаммосини ечишда ҳар томонлама ёндошиш (системнўй подход) талаб этилади, яъни бир неча ўзаро боғлиқ бўлган масалаларни кетма-кет ёки

параллел равишда ҳал этиш зарурияти пайдо булади.ТХ ва ремонт (таъмирлаш) ишлари сифатини шакллантирувчи омилларни санаб ўтамиз, улар қуйидагилар:

1. Ишлаб чиқаришни технологик тайёрлаш;
 2. Моддий-техника таъминоти;
 3. Кадрларни тайёрлаш ва доимо ўқитиш;
 4. Метрологик таъминот;
 5. Хизмат сифатига бўлган талабларни меъёрлаштириш (нормалаштириш) ва хизмат сифати даражасини барқарорлаштириш;
 6. Хизматни аттестациядан ўтказиш (сертификация);
 7. Хизмат сифатини яхшилашни рағбатлантириш;
 8. Хизмат сифатини бошқаришни ҳуқуқий таъминлаш;
 9. Давлат томонидан давлат стандартларини жорий этилиши ва унга риоя этилишини ва техник шартлар, техник ўлчов воситалар ҳолатини назорат қилиш;
 10. Хизмат сифатини муассасалар (махкамалар) томонидан назорат қилиш;
 11. Тизимни маълумот (ахборот) билан таъминлаш.
- Шу кўрсатилган барча йўналишлар бўйича корхонада ишлаб чиқаришни стандартлари тузилади ва уларда ўз йўналишлари бўйича бажариладиган тадбирлар, бажарувчи бўлимлар ва ижрочилар аниқ кўрсатилади.

Назорат учун саволлар.

1. Автосервис хизмати сифати деганда конкрет нималар тушунилади?
2. Хизмат сифатини белгиловчи омиллар нималардан иборат?
3. Хизмат сифати Давлат ва тармоқ томонидан назорат қилинади-ми? ва қандай қилиб ?, сертификация нима?
4. Автосервис хизмати кўрсатувчи корхона ва хизмат истеъмолчиси орасидаги муносабатларни мувофиқлаштирувчи ҳужжатлар зарур-ми? ва улар қандай ҳужжатлардан иборат?

4-МАЪРУЗА.

ФИРМА УСУЛИДАГИ АВТОСЕРВИС.

- 1.Фирма усулида хизмат кўрсатувчи автосервис ва уни ўзига хос томонлари, мақсади ва вазифалари.
- 2.Фирма усулидаги автосервисни ташкил этиш усуллари ва мезонлари ва унинг дунё автомобил бозоридаги аҳамияти ва ўрни.
- 3.Жаҳондаги етакчи автомобил фирмаларининг фирма усулидаги автосервисни ташкил этишдаги тажрибалари.

4. Ўзбекистондаги фирма усулида ишловчи автосервис.

Фирма усулидаги автосервис хизмати кўрсатиш автосервис хизматининг энг қадимий усулларида бўлиб у биринчи автомобилларни ишлаб чиқариш ва харидорларга сотиш билан боғлиқдир. Чунки, автомобилларни сотиб олаётган харидорлар сотувчидан автомобилларни ишончли ишларини, бузулган ҳолларда тузатиб беришлари ва ишдан чиққан қисмларини алмаштириш учун эҳтиёт қисмлар билан таъминлашни кафолатлашларининг талаб этишган, яни автомобилларни сотиш учун автосервис хизмати кўрсатиувчи бир тизимини ташкил этиши эҳтиёжи туғилган ва у автомобилсозлик саноати билан бирга тузилаётган. Дастлаб автомобилсозлик саноати томонидан ташкил этилган автосервиси хизмати бугунги кунгача яшаб, ривожланиб келаяпти ва унинг номи фирмавий автосервис еки фирма усулидаги автосервис хизматидир. Фирма усулидаги автосервис қуйидаги хусусиятларга эгадир:

- ҳар бир автомобил ишлаб чиқарувчи компания фақат ўз маҳсулотлари бўлган автомобилларга сервис хизмати кўрсатишни ташкил этади;
- сервис хизмати автомобиллар дунёни каерида стилса ўша жойларда ташкил этилади;
- хизмат тўла шаклда, яъни автомобиллар сотишдан тортиб то ТХ ва тахмирлашни барча турлари бажарилади, ва шунингдек эҳтиёт қисмлар, таъмирлаш материаллари билан бекаму-куст таъмирланади;
- автосервис хизмати кўрсатувчи ва фирма усулида ишловчи барча корхоналар (автомарказлар, дилер станциялари, махсус устахоналар ва ҳ.к.) ўз компаниялари томонидан зарур технологик жиҳозлар, асбоб-ускуналар, техник ва техноогик хужжатлар билан тула таъминланади;
- компания ўз автосервиси корхоналари учун ҳамма бугиндаги кадрлар ва мутахассисларни тайерлайди ва уларни касбий малакаларини даимо ошириб боради. Автомобилсоз компаниялар узаро ташкил этган автосервис тизимига жуда катта эътибор ва жиддийлик билан қарайдилар. Чунки бу тизимлар автомобилсозларни ўз мижозлари, яъни автомобилларни сотиб олувчи ва ишлатувчилар билан боғловчи муҳим вазифани бажарадилар, ўз компаниялари автомобилларни реклама қиладилар, сервис хизмати кўрсатитишдаги мижозлар учун яратилган қулайликларни мактайдилар, ҳуллас ўз компаниялари автомобилларини сотиб олувчи ва ишлатувчилар билан боғловчи муҳим, вазифани бажарадилар, ўз компанияларининг хақиқий жонкуярлари эканлигини намойиш этадилар. ўз навбатида автомобилсоз компаниялар ҳам узларининг сервис хизмати тизимига катта эътибор беришларини юкорида айтиб утган эдик. Чунки компанияларнинг автомобиллар бозорларидаги мавқеи, тижорий ишларининг муваффақияти кўпинча айнан шу сервис хизмати тизимининг самарали ишлашига боғлиқдир. Бу сервис хизматини фирмовий ёки фирма усули деб аталишини сабаби эса ҳар бир автомобилсоз компания автосервисининг узига хослиги, бошқа компаниялар сервисидан бирон-бир жиҳати билан

ажралиб туришидир. Албатта бу узига хосликлар биринчи навбатда жиҳозлар манфаатларига хизмат қилишлари шарт.

Масалан, баъзи автомобилсоз компаниялар ўз махсулотлари, автомобилларга еки уларнинг муҳим қисмларига кафолатли (гарантийний) ишлаш даврларини бошқаларга нисбатан кўпроқ белгиласалар, бошқалари эса сервис хизматида мижозлар учун турли қулайликлар яратиш билан шугулланадилар. Шунини таъкидлаш зарурки, фирма усулида ишловчи автосервис хизматини ташкил этиш автомобилсоз компаниялар учун осон иш эмас. Бунинг учун компания мутахассислари катта ҳажмдаги иқтисодий-ташкилий масалаларни таҳлил қилиб ҳисоб-китоб қилиб чиқадилар ва натижада фирма усулида автосервис хизмати ташкил этилишининг қуйидаги вариантларидан бирини танлаб олади:

- автомобиллар ишлаб чиқарувчи компаниялар билан махсус шароитлар асосида ишлаовчи асосий фаолияти бошқа соҳа бўлган (сугўрта компаниялари, АЗС эгалари. Бритиш- Петролиум, Шел, Эссо ва ҳ.к.) фирмалари ёрдамида сервис хизматини ташкил этиш.

- ихтисослашган олиб-сотувчи фирмаларнинг махсус тайергаликдан утган мутахассислари томонидан ташкил этиш. («Сомитомо корпорейшн» - «Тоёто» Япония).

- автомобиллар сотувчи агентлар (дилерлар) ёрдамида (Рено, Франция).

- автомобилларни айрим қисмларини ва системаларини (мотор, электр жиҳозлар, шиналар, аккумуляторлар ва ҳ.к.) ишлаб чиқарувчи фирмалар ташкил этган сервисдан фойдаланиш (масалан, АКШда дизел-мотор чиқарувчи фирмалар Катерпиллер, Камминс, Дизел-Детройт, Интернационал, Мак, ФРГда, Раба Ман, Порше, Россияда, Русский узел ва ҳ.к.) автоматик узатмалар ишлаб чиқувчи компаниялар-Американ Хонда мотор, Краслер, Форд мотор, Дженерал мотор, Ниссан, ... ва ҳ.к.

- махсулотлар ишлаб чиқарувчининг (автомобилсоз компанияларининг фирмалари) орқали ташкил этилган автосервис хизмати (АвтоВАЗ, УзДЭУАвто). Бу усулларни ҳар бири ўз афзаллик ва камчиликларга эга, улардан қайсини қўллаш мураккаб таҳлилий ишни талаб этади. Аммо қайси усулни қўллашдан қайтий назар сотувчи махсулот (автомобил) сифатига жавоб беради ва бу эса тижорат мувофакқиятининг калитидир. Фирма усулда автосервис хизматини ташкил этишни қуйидаги 8 та қоидадан айниқса муҳимдир.

- 1.Стратегия танлаш. Ҳар бир бозор учун мижозлар қандай хизматларни талаб этади, аввало шунини аниқлаб (маркетинг) уни таъминлашга кафилик берилади.

2. Мижозлар билан алоқа ўрнатиш, улар учун қулайликлар яратиш. Агар мижозлар талаби кўп жиҳатдан қондирилмаса уларни қўнгли совиб кетишига қарши чоралар қидириш, қўшимча хизматлар ташкил этиш. (видео, кинофилмлар намойиш этиш ва ҳ.к.) курғазмалар ташкил этиш).

3. Хизмат қорхонасини ўз ходимларига бўлган аниқ ва равшан талаби: хизмат ходимларининг барчаси учун баб-баробар зарур бўлган намунавий (стандарт) хизмат қоидасини жорий этиш.

4. Узлуксиз таъминлаш тизимини яратиш.
5. Сервис хизмати ходимлари малакасини доимо ошириб бориш, уқитиш.
- 6.Мақсад-нуксонсиз (браксиз) ишлашга эришиш. Сервис хизмати элементлари сонини мумкин қадар камайтириш, буюртма қабул қилиб қилингандан то у эгасига топширилгунга қадар.
7. Миждоз-хизматини баҳоловчи энг ишончли ҳакам. Улар фикрларини урганиш (анкеталаш) ва иложи борида ҳисобга олиш.
8. Иждодга йул очиш.

Ҳозирги сервиснинг шиори "Мижозга кўпроқ хизмат кўрсатиш" Унга автомобил сойтиш у билан алоқа ўрнатилишини бошланишидир. Сервис хизматини янги усуллари доимо изланади.

Сервисни муҳим элементларидан бири бу техник ҳужжатлардир. Уларни истемолчилар тилида содда ва равон усулда чиқарилади.

Бу ҳужжатларни муҳими:

- автомобиллардан фойдаланиш тўғрисида йўриқномалар:
- ТХ ва таъмирлаш тўғрисида кулланмалар:
- эхтиёт қисмлар каталоги:
- кафиллик хизмати тўғрисидаги ҳужжатлар.

Назорат саволлари:

- 1.Фирма усулида автосервис хизмат кўрсатишни ўзига хос томонлари нималардан иборат? ва нима учун ташкил этилади?
- 2.Фирма усулида хизмат кўрсатувчи корхоналар қандай фирмаларга қарашли бўлишлари мумкин?
- 3.Фирма усулидаги автосервис хизматини ташкил этиш асосий мезонлари нималардан иборат?
- 4.Фирма усулидаги автосервисни жаҳондаги ва Ўзбекистондаги ўрни ва аҳамияти нималардан иборат?

5-МАЪРУЗА.

АВТОСЕРВИС КОРХОНАЛАРИДА ИШЛАБ ЧИҚАРИШНИ ТАШКИЛ ЭТИШ.

- 1.Автомарказлар ва автомобилларга техник хизмат кўрсатиш станцияларида (АТХК)ишлаб чиқариш жараёнлари автомобилларни ювиш,қуритиш, қабул қилиш ва эгасига топшириш, диагностика, ТХ ва таъмирлашни ташкил этилиши.
- 2.Турли қувватли ва мақсадли автосервис корхоналар ишлаб чиқаришлари жараёнларининг ташкил этилиши чизмаси.
- 3.Ишлаб чиқаришни кооперациялаштириш ва ихтисослаштириш.
- 4.Автомобилларни қабул қилиш ва эгасига топшириш тартиби.

АТХКС ларида автосервис хизмат турларининг энг муҳимилари автомобилларга ТХ кўрсатиш ва уларни таъмирлаш(ремонт)дмр. Хизматни

бошқа турлари тижорий ва техник аҳамиятга эга булсада шу икки хизматга йулдош сифатида бажарилади.

Техник хизмат (ТХ) ва таъмирлаш ишлари ишлаб чиқариш биносининг махсус жиҳозланган ишчи постлари ва устахоналарида бажарилади.

Автомобилларни узида бажариладиган ишлар пост ишлари деб аталади ва махсус постларда бажарилади. Автомобиллардан чиқариб олинган агрегатлар, асбоб-приборлар, қисмлар эса махсус устахоналарга келтирилиб таъмирланади ва созланади. АТХК станцияларининг ишлаб-чиқаришини ташкил этиш технологияси (тартиби ёки кетма-кетлиги) Ягона ўзаро боғланиш мезони асосида автомобилни ювиш-йиғиштириш-қабул қилиш учун кўриб чиқиш ва зарур бўлган ҳолларда автомобилни диагностика постидан ўтказиб бажариладиган ишлар ҳажмини алдиндан тахминий аниқлаш ва уларни бажариш шартларини мижоз билан келишишдан бошланади. Шунини айтиш зарурки, қайси ва қандай ишларни бажарилишни танлаш ва буюриш мижознинг ҳуқуқидир. Бунда, албатта сервис ходими унга малакали тушинтириш ёрдамида кўрсатиши мумкин.

Ҳаммабоп технология дейилганда унинг кўп маротаба, бошқа жойларда ҳам қўллаш имконияти мавжудлиги тушунилади, универсаллиги дейилганда турли-моделдаги, типдаги автомобилларга хизмат кўрсатишда ҳам шу технологияни қўллаш мумкинлиги тушунилади.

Технологияни яқунловчанлиги эса автомобил ҳар бир участкадан ўтган пайтда шу участкада мўлжалланган барча ишлар тўла бажарилиши зарурлигини билдиради.

Албатта райионал мақсадга мувофиқ технологияда меҳнат унуми ва сифати юқори бўлишлиги зарур ва шарт. Автосервис хизмати кўрсатувчи йирик компаниялар, фирмалар ўзларининг автомарказлари, АТХКслари ва дилер станциялари учун ишлаб-чиқариш жараёнларининг ташкил этилишини турли вариантларини ишлаб-чиққанлар ва қўллаганлар. Биз юқорида келтирилган чизма эса шу вариантларнинг биридир.

Назорат саволлари:

1. Автомарказлар ва АТХК станцияларида ишлаб чиқариш қандай умумий тартибда ташкил этилади? Автомобил киришдан чиқиб кетгунга қадар ўтган йўли чизмасини келтиринг?
2. Ишлаб-чиқаришни ташкил этиш технологиясига қандай талаблар қўйилади?
3. Ишлаб-чиқаришни кооперациялаштириш ва ихтисослаштириш нима? ва у қандай ҳолатларда қўлланилади?
4. Ишлаб-чиқаришни қайси ишларини механизациялаштириш, автоматлаштириш ва компьютерлаштириш айниқса зарур?

АВТОСЕРВИСНИНГ ИШЛАБ-ЧИҚАРИШ УЧАСТКАЛАРИ.

Автомобилларга тўла равишда хизмат кўрсатиш корхоналарида ташкил этиладиган ишлаб чиқариш участкалари.

Автомобилларни ювиш қуриштириш ва қабул қилиш эгасига топшириш участкалари ва уларни жойлаштириш.

Автомобилларни диагностика қилиш, уларни ўзларида бажариладиган ишларга мўлжалланган постлар.

Махсус устахоналар таркиби, вазифалари ва уларни жойлаштириш тартиби. Зарур технологик жиҳозларни танлаш ёки ҳисоблаш тартиби.

Автосервис корхоналарининг (албатта, гап автомобилларга техник хизмат кўрсатувчи корхоналар хусусида бормокда) ишлаб-чиқариш участкалари ва уларга ўрнаштирилган технологик жиҳозлар таркиби ва сонли шу корхоналарнинг қувватига, ишлаб-чиқаришининг (и-ч) ихтисосланганлигига боғлиқдир.

Умуман олганда, автомобилларга тула равишда (комплекс) хизмат кўрсатувчи корхоналарда қуйидаги и-ч участкалари ташкил этилади:

- автомобилларни ювиш ва қуриштириш;
- автомобилларни хизматга қабул қилиш ва уларни эгасига топшириш;
- махсус диагностика участкаси;
- техник хизмат кўрсатиш постлари;
- таъмирлаш (ремонт) агрегатларни алмаштириш постлари;
- кузов элементларини (эшиклар, канотлари, бамперлари ва ҳ.к.) таъмирловчи постлар;
- автомобиллар агрегатлари, узеллари, приборлари ва жиҳозларини таъмирловчи устахоналар;
- агрегатлар ва улар детал-узелларини таъмирловчи;
- гилдираклар ва шиналарга хизмат кўрсатувчи;
- аккумуляторларни таъмирловчи ва зарядка қилувчи;
- электр жиҳозларига хизмат кўрсатувчи;
- моторни озиклантириш тизими приборлари (карбюра-тор, электр, бензонасос ва ҳ.к.)га хизмат кўрсатувчи;
- кузовни таъмирлаш комплекси (тунукасозлик, пайвандлаш, арматура, бўйашга тайерлаш, буяш ва қуриштириш).

Автомарказларда, йирик ва ўрта АТХК станцияларида юқорида келтирилган ишлаб чиқариш (и-ч) участкаларининг барчаси тўла ва мустақил равишда ташкил этилади. Лекин унинг бирқанча вариантлари ҳам бўлиши мумкин, масалан, майда таъмирлаш ишлари (3 ишчи-соат ҳажмигача) ТХ постларида еки алоҳида, қиришга ва чиқишга қулай бўлган постларда баъзан бажарилади. Баъзи устахоналар кичик АТХКларда бирлаштирилади, масалан, аккумулятор устахонаси электр жиҳозлари устахонаси билан, озиклантириш тизими приборларини таъмирлаш агрегатлар устахонасида

бажарилиши мумкин. Шунингдек ТХ ишлари таъмирлаш ишлари билан бирга бир участка постларида ташкил этилиши ҳам мумкин.

Автомобилларни ювиш тозалаш ва куритиш участкаси автомобиллар салони йигиштириш ва тозалаш, моторни ва кузовни ҳар томондан, шунингдек остидан ҳам ювиш, кузовни куритиш ва жило бериш (полировка) ишларини бажаради.

Замонавий АТХКСлари бу ишларини бажарувчи участкалар керакли жиҳозлар ва сув тозалагич иншоотлари билан таъминланади. Бу участка корхонанинг куввати ва имкониятига қараб механизациялашган еки кулда, шланг ердамида ювадиган бўлиши мумкин.

Аммо автомарказлар, йирик ва баъзи ўрта кувватли АТХКЕСларда ювиш участкаси албатта механизациялашган, баъзида эса, автоматизациялашган булади.

Бўёқларни тайерлаш, ранг ва жилосини аниклаш компьютерлар ёрдамида ёки махсус тайергарликга эга бўлган мутахассислар бажарадилар. Кузов жамламасининг яна бир участкаси арматура участкаси бўлиб бу жойда эшиклар, капотлар, багажник ошик-мошиклари, кушлари ойналарини кутариш -тушириш механизмлари ва хошиялари таъмирланади.

Шунингдек кузов жамламасида еки алохида мустакил кузов ичидаги уриндиклар ва суянгичларни таъмирловчи ва радиатор, бензобакларни кашарловчи участкалар ҳам бўлиши мумкин. Автомарказлар ва АТХКСларида маъмурий-маиший хоналар қатори албатта мижозлар учун алохида хона, эҳтиёт қисмлар омборлари ва савдо дуқонлари, салонлари бўлиши шарт. АТХКСларнинг технологик жиҳозларига келсак улар ишчи постлари сони ва ихтисослашганлигига қараб махсус ишлаб чиқилган технологик жиҳозлар ва махсус асбоблар рўйхати (табели)га асосан жиҳозланади. Табелда станциянинг кувватига қараб ҳар бир керакли технологик жиҳозни номи ва сони кўрсатилади.

Дилер станцияларида эса ҳар бир постда ишловчи ишчилар сони ва улар учун керакли асбоб-ускуналар жамламаси ҳам келтирилади.

Зарур технологик жиҳозлар сонини ҳисоблаб ҳам топса бўлади. Бунинг учун улар икки турга ажратилади: смена давомида узлуксиз ишлатиладиган (ювиш-машиналари, пайвандлаш аппаратлари, механик дастаклар ва ҳ.к. ва вақти-вақти билан ишлатиладиган (диагностик стендлар, кутариш ва юк кранлари ва ҳ.к. жиҳозлар.

Узлуксиз ишлатиладиган жиҳозларни қуйидаги формулага асосан ҳисоблаб чикса бўлади:

$$Q_k = \frac{T_{ж} \quad T_{ж}}{\Phi_{ж} \quad Дйик \quad T_c \quad C_{ж} \quad P} ;$$

бунда $T_{ж}$ -шу жиҳоз ёки жиҳозлардаги бажаришларни йиллик ишлар ҳажми, ишчи-соат ҳисобида;

$\Phi_{ж}$ -бир жиҳозни бир йилдаги ишлаш вақти фонди,соат ҳисобида;

Дйик -йиллик иш кунлари;
Тс-ишчи сменанинг давомлиги,соат;
Сж-ишчи сменалар сони;

-жихоздан вақт давомида фойдаланиш коэффициенти (0,6-0,9);

Р-шу жихозда бир вақтда ишлайдиган ишчилар сони.

Ишлаб чиқариш анжомлари (верстаклар, тьокча-стелажлар, тумбочкалар ва ҳ.к.) микдори сменада энг кўп ишловчи ишчилар сони билдан аникланади. Корхонада бажариладиган огир ишлар биринчи навбатда, автомобилларни ювиш, кутариб-куриш, қисмларга -ажратиш ва йигиш, ва кутариш-ташиш ишлари механизациялаштирилади.

Назорат саволлари:

- 1.Автомоблларга тўла равишда хизмат кўрсатувчи станцияларда қандай ишлаб-чиқариш участкалари ташкил этилиши зарур?
- 2.Кичик ва баъзан ўрта қувватли АТХКСларида қайси ишлаб-чиқариш участкалари бирлаштирилади?
- 3.Ишлаб-чиқариш участкалари ва постлари қандай тартибда ўзаро жойлаштирилади?
- 4.Технологик жихозлар қандай ва нимага асосланиб танлаб олинади ва хисобланади?

7-МАЪРУЗА.

АВТОСЕРВИСНИНГ ИШЛАБ ЧИҚАРИШ ТЕХНОЛОГИК ЖИҲОЗЛАРИ.

- 1.Автомарказлар, автомобилларга техник хизмат кўрсатиш станцияларининг маъмурий тузилиши таркиби ва вазифалари.
- 2.Ишлаб чиқаришда меҳнатни ташкил этиш усуллари.
- 3.Меҳнат-жамоаси ходимларини бошқариш усуллари.
- 4.Ишчи ва ходимларни меҳнат фаоллиги ва меҳнат қилиш мезонлари.

Автосервис корхоналарида меҳнатни ташкил этиш ва бошқариш масалаларини ўрганиш учун аввало уларни ташкилий тузулишлари, таркиби билан танишиб чиқамиз. Бизни қизиқтирган корхоналар бу, таъбий,

автомарказлар ва автомобилларга техник хизмат кўрсатиувчи станциялардир (АТХКС).

Автомарказлар автосервис тизимининг энг йирик ва кўп қиррали фаолиятларига эга бўлган корхоналари бўлиб уларнинг таркиби куйидаги қисмлардан иборат дейиш мумкин:

- савдо;
- автосервис ишлаб чиқариш;
- маиший-маданий хизмати;
- маъмурий бошқарув соҳаси.

Савдо қисми автомобиллар, уларга эҳтиёт қисмлар ва турли автоматериаллар, автоанжомларнинг улгуржа ва чакана савдоси билан шуғулланади ва у савдо базалари, омборлари, салон - дўконларидан ва шунингдек, ҳисобот-ахборот бўлимларидан иборат бўлади.

Автосервис ишлаб чиқариш қисми автомобилларга турли хилдаги техник хизмат кўрсатиш, уларни таъмирлаш, миждозлар билан ишлаш, моддий -техника таъминоти ишлари билан шуғулланади ва унга барча ишлаб чиқариш участкалари, технологик жиҳозлар, эҳтиёт қисмлар ва материаллар омборлари қарашлиир.

-Миший-маданий хизматини миждозлар ва ходимлар уун хизмат қилувчи ошхоналар, кафе-барлар ва чойхоналар ташкил этади.

Автомарказларнинг маъмурий-бошқарув тизими турли шаклда бўлиб у марказни кўламига, мулк эгалигига ва бошқа омилларга боғлиқ бўлиб у бошқарув бошлиғи ва шунингдек бир неча бўлимлар, чунончи, кадрлар, молия-иқтисод, қурилиш -таъмирлаш, моддий-техника таъминоти ишлабчиқариш техника ва бошқа бўлимлардан иборатдир.

Бу бригадалар ҳам турли касбдаги ишчилардан иборат бўлиб қабул қилинган автомобилдаги барча ишларни(ювиш-тозалашдан ташқари) ТХга ёки таъмирлашга қарашлигидан қатъий назар, тўла бажарадилар. Ишчилар меҳнатини бу усулда ташкил этилганда ҳар бир бригада узлари хизмат кўрсатган автомобиллар техник ҳолатлари ва бажарилган ишлар сифатига тўла жавобгарлик ҳис этадилар “ўз” миждозларига эга бўлишга ва уларни йўқотмасликга балки кўпайтиришга ҳаракат қиладилар. Натижада бригадалар орасида миждозлар учун “кураш” рақобат пайдо ўлади, бу ҳол эса ишни сифатини, самарасини яхшилашга хизмат қилади.

Ишчилар меҳнатини комплекс бригадалар усулида ташкил этилиши ҳам жиддий камчиликлардан ҳоли эмас, улардан энг кўп тарқалгани бригадаларидаги иш сифатини корхона кўламида назорат қилинишининг сусташидир. Чунки бригадалар миждозлар билан келишган ҳолда ўз нуқсонли ишларини яширишларига имконият туғилади. Шунингдек, комплекс бригадалар орасида ишлаб чиқариш ресурсларини тенг тақсимлаш қийинлашади ва бу ҳол эса жамоада маънавий-рухий ҳолатни таранглашишига олиб келиши мумкин.

Баён қилинганлардан кўриниб турибдики ишчилар меҳнатини ташкил қилиш осон иш эмас, барча қўлланилган усуллар ўз афзалликлари билан бир қаторда жиддий камчиликларга ҳам эгадирлар.

Амалда автосервис корхоналарининг тажрибаларида баён этилган усулларни барча хиллари ёки уларни бир-бири билан қоришмаларини, комбинацияларини учратиш мумкин.

Меҳнат жамоасини, ходимларини бошқариш масаласига келсак унинг илмий асослари ва амалиёти бир-бири билан боғлиқ бўлган икки жихатларни-яъни ижтимоий-иқтисодий ва ижтимоий рухий (психологик) муаммоларни ўз ичига олади.

Агар бошқаришни ижтимоий-иқтисодий томони ишлаб чиқаришни технологияси ва ташкил этилиши ва шунингдек корхоналар таркибини ўз ичига олса, ижтимоий-рухий (психологик) жихати эса ишчилар ва ходимларнинг ўз вазифаларини бажарилишдан қониқишлари ва шунингдек, самарали меҳнат қилиш мезонларини (мотевация труда) ўз ичига олади.

Шунга кўра гарчи бошқаришнинг назарияси ва амалиёти турли гароитларда ягонадек кўринсалар ҳам ўз таркиби жихатдан ҳам фан ва ҳамда санъат сифатида намоён бўладилар.

Ҳар қандай бошқаришнинг бош мақсади ҳар бир ходимни ўз ишчи ўринида самарали меҳнат қилишга эришиш ва натижада юқори сифати маҳсулрт чиқариб ёки хизмат кўрсатиб ишлаб чиқаришнинг юқори ва барқарор самадорлигини таъминлашдир. Ахир ҳар қандай техника ва технологияни, улар қанчалик ўта замонавий бўлмасин одамлар бошқарадилар, охирида ишни мувофаққиятини таъминлайдилар.

Бошқариш санъати бу инсонларни бошқариш санъатидир. Инсонларнинг ижтимоий меҳнат фаолиятини бошқариш эса юқорида кўрсатилган жихатларига кўра уларнинг **меҳнат фаоллиги, меҳнат қилиш мезонлари** ва шунингдек, ҳар бир **халқнинг этнопсихологик хусусиятлари** билан боғлиқдир.

Ишчининг (ходимнинг) меҳнат фаоллиги уларнинг ишга , ўз вазифасини бажаришга маъсулият билан қараши, ғайрат ва кўтаринки рух билан меҳнат қилиш ва якунлашишини билдиради.

Ишчининг (ходимнинг) фаоллиги унинг ўз меҳнати натижаларидан қанчалик мианфаатдор эканлигига, яъни меҳнат қилиш мезонларига боғлиқдир.

Меҳнат қилиш мезонларидан эса (мотивация труда) ҳар бир ишчи, ходимнинг шахсий манфаатлари блан корхона ёки фирманинг манфаатларини уйғунлашишига хизмат қилиувчи, уларнинг меҳнатга бўлган муносабатларини белгиловчи, иштиёк, кўтаринки рух, хатто шавқ-завқ билан ишлашга ундовчи моддий, маънавий, рухий (психологик) ва инсоний омиллардир.

Бундаги омиллар: моддий меҳнат ҳақи турли мукофотлар; маънавий малакасини ошириш, унвонлар хизмат поғонаси бўйлаб кўтарилиши ва ҳ.к.;

рухий -жамоада тоза, яхши кайфият мухитини яратиш; инсоний-ижтимоий мухофаза, ёрдам, оилага қўмаклашиш каби чора-тадбирларни билдиради.

Шуни айтиш лозимки, ишчини(ходимни) меҳнатга қизиқтириш (меҳнат қилиш мезони) қадим замонлардан буён иқтисодиёт назариясининг бош масалаларидан бири бўлган ва мавжуд ижтимоий-сиёсий тузимнинг моҳиятига қараб амалга оширилган.

Масалан, қулдорлик жамиятида , қулга бошпана берилса, қорни тўйдирилса ва у ўлдирилмаса, қул ўз хўжасига ишлайберган. Феодал жамиятида эса қулга ўз уйи ва оиласига эга бўлишига рухсат берилган, қул ўз оиласи билан хўжайини хўжалигида меҳнат қилган. Капиталистик тузум пайдо бўлиши билан манфактура саноати, завод ва фабрикалар қурилиб ишга туширилган ва кечаги қулларни бир қисми бу жойларда ёлланма ишчилар сифатида меҳнат қтлабошлашган. Яна бир қисми эса ер эгаларидан кичик ерларни ижарага олиб ўз хўжаликларига эга бўлганлар, ерсиз қуллар эса илгаригидек ўз хўжайинлари (энди улар помехиклар деб аталган) ерларда ишлай беришган.

Бизнинг тарихимизда бўлган совет социалистик жамиятида эса барча мулк ер, сув, ишлаб чиқариш воситалари, қазилма бойликлар давлат мулки деб эълон қилинган ва аҳолини ишга яроқли қисми шу мулкларда мажбурий меҳнат қилишга сафарбар этилган. Аввалги жамиятларда ер эгалари, помехиклар ва заводчикфабрикант капиталистларга қулларча менат қилган халқ энди давлат қулларига айланишган бутун жамиятни, барча ишлаб чиқаришни бошқариш маъмурий буйруқбозлик усулида олиб борилган. Бу усулни моҳияти шундан иборатки бошқаришнинг барча поғоналар бўйлаб энг муҳим қарорлар унинг юқори бўғинида қабул қилинган, пастки бўғинлар эса фақат юқорини кўрсатмаларини бажаришлари зарур бўлган . Табиийки бундайин бошқариш тизими самарали бўлаолмайди, бўлмаган ҳам, чунки оммавий ишчилар, ходимлар ва мутахассисларнинг қарорлар қабул қилиш ва ўз корхоналарини бошқариш ҳуқуқларидан махрум этилган, уларни ташаббус ва ижодий меҳнат қилиш хоҳишларини сўндирилган.

Инсониятни тарихий тажрибаси шуни кўрсатадики, меҳнатга бўлган қизиқиш, иштиёқ икки ўзаро бир-бирига боғлиқ тоифалар (категориялар)га асосланган бўлиши зарур экан, яъни ишчи меҳнатдан моддий ва маънавий манфаатдор бўлиши билан меҳнат озод, эркин ҳар қандай мажбурлаш, асоратдан қутилган бўлиши ва инсонинг табиий эҳтиёжига, масалан, ейиш-ичиш, нафас олиш ва ҳ.к. кабиларга, айланиши зарур экан.

Меҳнат қилиш мезони ишчи, ходим меҳнатга шундай сафарбар этиш усулини бунда ҳам меҳнатчини ва ҳамда шу корхонанинг мақсадлари ўзаро уйғунлашади.

Меҳнат қилиш мезонларининг ғарбга (“Х” ва “У”) ва шарқча Япон усуллари мавжуд. Бу усуллар моҳияти билан Сизлар “Менеджмент” курсидан таниш бўлганларнинг учун бу ерда уни яна қайтариб ўтирмаймиз.

Шуни таъкидлаш лозимки, меҳнат қилиш мезони ҳозир “инсоний”лаштирилган бўлиб у ҳарқандай бошқаришнинг ососини ташкил

этади. Шу аснода унинг маънавий қизиқтирувчи таркибига кирган қуйидаги элементларини алоҳида кўрсатиб ўтиш зарур:

1. Корхона ўз ишчи-ходимларига қўйган аниқ ва равшан талабларга эга бўлиши шарт;

2. Корхонада барча ишчи-ходимлар учун (жумладан, раҳбарлар учун ҳам) , қатъий риоя қилинадиган ягона хизмат қоидалари бўлиши ва ишлаши зарур:

3. Ишчи ходимларни доимо ўқитиш, малакаларини мутасил ошириш;

4. Ижодга йўл очиш ва уни доимо рағбатлантириш.

5. Ишчи-ходимларни ўз корхонаси, фирмасига садоқатли руҳда тарбиялаш.

Умуман олганда иқтисодни, корхонани ва ҳар қандай меҳнат жамоасини бошқаришни қатор ижобий, маъқул бўлган тажрибалари Ғарбда ҳам Шарқда ҳам мавжуд. Уларни ўрганиш ва билиш зарур, аммо тўла қабул қилиб бўлмайди, чунки айрим ижобий ютуқлар айрим халқлар (немислар, японлар) миллий руҳлари хусусиятларигагина (этнопсихологик) боғлиқдир.

Ёш, мустақил Ўзбекистонимиз иқтисоди ўтиш даври, советларча иқтисоддан эркин бозор иқтисодий-муносабатларига ўтишни бошидан кечираяпти. Ҳозирча эскилик қолдиқлари маъмурий-буйруқбозлик, бюрократик (тўраларча) усуллар ҳали узил-кесил барҳам топган эмас, иқтисодини бошқаришни янгича, “ўзбекча, ҳаммага маъқул бўлган усули ҳозирча кашф этилган эмас.

Назорат саволлари:

1. Автомарказлар ва АТХК корхоналарининг таркибий қисми нималарга асосан шаклланади ва нималардан иборат?

2. Автосервис корхонасининг маъмурий бошқарув тизими шакли ва қўлами нималарга боғлиқ?

3. Ишчи ва ходимлар меҳнати самарадорлигини оширишнинг туб усулларини қандай тушунасиз?

4. Ишлаб-чиқариш ишчилари меҳнатини ташкил этилишининг қандай усулларини биласиз?

МЕҲНАТНИ ТАШКИЛ ЭТИШ, ИШЛАБ ЧИҚАРИШ ВА ХОДИМЛАРНИ БОШҚАРИШ

1. Ўзбекистон автосервиси соҳасидаги ислохотлар ва уларнинг натижалари.
2. Мамлакатимиз автосервисига илғор чет эл тажрибаларини кириб келиши ва соҳадаги туб ўзгаришлар.
3. Автосервисимиздаги ҳозирча ечимини топмаётган муаммолар.

Мамлакатимизда автомобил - сервисини пайдо бўлиши ва уни ривожланиш тарихини юқорида қисқача баён қилиб ўтган эдик.

Унинг ўзига хослиги шундан иборатки, соҳа маълум ижтимоий-сиёсий, иқтисодий сабабларга кўра дунё автомобил сервисидаги деярли 50-60 йил кеч қолиб тан олинди ва ривожлана бошлади.

Айниқса унинг энг зарур ва мукаммал усули -фирма усулида хизмат кўрсатиш орқада қолиб кетди. Жаҳон автомобил-сервисини кўп йиллик тажрибалари етарли ўрганилмади ва уларнинг бу соҳада эришган ютуқларидан ўз вақтида фойдаланилмади. Ахир автосервис ҳам социалистик иқтисодиёт шакли ва мазмунида фаолият кўрсатар , унга дунёга танилган автомобил компанияларнинг илғор тажрибаларини қўллашга сиёсий қолиплар йўл бермас эди.

Автосервис хизмати асосан фақат бир турдаги , яъни шахсий енгил автомобилларга , мўлжалланганлиги ва кўрсатилиши , соҳа кўламини торайтирди ва уни ижтимоий -иқтисодий аҳамиятини сўсайтирди. Ўзбекистонда 1990 йилда аҳолига қарашли енгил автомобиллар сони деярли 1 млн.бўлишига қарамай, уларга фақатгина 300 та атхкслари, автоустахоналар ва техник хизмат кўрсатиш пунктлари хизмат кўрсатар, улардаги жами ишчи постлари сони 1500 тагина эди. Демак, 660 автомобилга 1 та ишчи пости тўғри келган. Ривожланган мамлакатлар тажрибасида бу нисбат 70-75:1 ни ташкил этади. Натижада, автосервис хизматида бўлган талаблар тўла қондирилмас, хизмат учун навбат кутиш , турли жойлардан эҳтиёт қисмлар қидириш, бунинг устига мижозларга нисбатан кўпол муомила ва баъзида ҳисобдаги қалбакиликлар соҳада жиддий тарангликлар ва норозиликларга сабаб бўлар эди.

Мустақиллик йиллари даврида (1992-2002йй.) мамлакатимиз автосервиси соҳасида, ундаги аҳволни яхшилаш мақсадида, бир қанча жиддий ишлар амалга оширилди. Биринчи навбатда иқтисодий ислохотлар ўтказилиб мулк эгалари ўзгартирилди, деярли 70% АТХКСлар, автоустахоналар хусусий ишбилармонларга сотилди, қолганлари эса ҳиссадорлик жамиятлари, уюшмаларига айлантирилди.

Давлатни ўрта ва кичик бизнесни тез суръатлар билан ривожлантиришга қаратилган сиёсатига асосан (автосервис айнан шу тоифага киради) Республикамизнинг барча шаҳарлари ва хатто , қишлоқларида кичик қувватга эга бўлган (!-2 постли) кўпдан кўп техник

хизмат пунктлари ва автоустахоналар очилди. Бундайин кичик корхоналар сон-саноғи тўғрисида ҳозирча статистик маълумотларга эга эмасмиз.

Айниқса Республикамиз автосервиси хизмати ахволига жиддий ижобий таъсир кўрсата олган нарса бу мамлакатимизда автомобиллар ишлаб чиқарила бошланиши, автомобил саноатини пайдо бўлишидир. Ўзбекистон - Жанубий-Корея қўшма автокорхонаси “ЎзДАЕВОО К” томонидан Андижон вилоятининг Асака шаҳрида замонавий уч хил русумдаги енгил автомобиллар 1996 йил августидан ишлаб чиқарила бошлади. Бу автомобиллар билан савдо қилиш ва уларга фирма усулида хизмат кўрсатиш мақсадида мамлакатимизнинг барча вилоятлари ва Тошкент шаҳридаги йирик автомарказларидан 13 таси реконструкция қилиниб тўла қайта жиҳозланиб чиқилди, бир қанча замонавий автосалонлар, автодуқонлар қурилиб, кадрлар малакасини оширишга эътибор берилди. Албатта, кейинги 7-8 йиллар ичида автосервис соҳасида мамлакатимизда амалга иширилган ишлар ва чора-тадбирлар ўз самарасини берди.

Автосервис корхоналари эшиклари олдида узоқдан-узоқ навбат кутишлар йўқолди, шаҳарларда мижозлар сервис корхоналарни ва хатто , усталарни ҳам танлаб олиш имкониятларига эга бўлдилар. Соҳада мижозларни жалб этиш учун рақобат пайдо бўлди.

Аммо амалга оширилган жиддий чоралар ва эришилган ижобий ютуқларга қарамай Республика автосервиси соҳасида хали автомобиллар эгалари ва автотранспорт ходимларини қаноатлантирадиган муҳим, туб ўзгаришларга эришилганича йўқ.

Мижозлар барча зарур маълумотлар билан таъминланади улар учун турли қулайликлар яратилган, масалан, автомобилни хизматга олиб келиш ва хизматдан чиққандан сўнг эгасига элтиб бериш, ёки эгаси талабига кўра уйда, гаражида хизмат кўрсатиш, доимий мижозлар учун хизмат ҳақини бир қисмидан кечиш ва ҳ.к. Хуллас, бу соҳада илғор чет эл тажрибасини жиддий ўрганиш, улардан ўз амалиётимизда-ижодий фойдаланиш масаласи олдимизда турипти.

Назорат саволлари:

1. Ўзбекистон автосервисидаги энг долзарб қандай муаммоларни биласиз?
2. Автосервисимиздаги муаммоларни пайдо бўлишига нималар сабабчи бўлган?
3. Муаммоларни ҳал этиш йўлида мамлакатимизда қандай чора-тадбирлар амалга оширилди? ва улар етарли даражада-ми?
4. Мамлакатимиз автосервиси жаҳон даражасига кўтарилиши учун сизнинг-ча яна нима ишлар қилиниши лозим?